

ՄԱՐՄՆԱՎԱՃԱՌՈՒԹՅՈՒՆԸ ՊԱՅՄԱՆԱՎՈՐՈՂ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ

Գուրգեն Քոթանջյան

Իրավաբանական գիտությունների թեկնածու

Ինչպես և հանցավոր վարքագիծը, այնպես էլ թմրամոլությունը և մարմնավաճառությունը շեղվող վարքագծի տեսակներ են¹: Գոյություն ունեն մարմնավաճառության երևույթը բացատրող մի քանի տեսություններ՝ քրեասոցիոլոգիական, կենսասոցիոլոգիական, անտրոպոլոգիական, սոցիալ-հոգեբանական և տնտեսական²: Այնուամենայնիվ, իրավաբանական գրականության մեջ ընդունված է այն կարծիքը, որ մարմնավաճառությունը պայմանավորող հիմնական գործոններն են սոցիալ-հոգեբանականը և տնտեսականը:

Մարմնավաճառությունը պայմանավորող սոցիալ-հոգեբանական գործոնների շարքում մեծ դեր ունի ընտանիքը: Անուսնաընտանեկան հարաբերությունների խաթարումը մեծապես նպաստում է մարմնավաճառության առաջացմանն ու տարածմանը³:

Անհատի ձևավորման և կայացման հարցում վճռորոշ դեր է կատարում ընտանիքի ներգործությունը⁴: Ըստ գիտնականների՝ շեղվող վարքագիծը զարգանում է ընտանեկան և կրթական մշակույթի խաթարման արդյունքում⁵: Ընտանիքը ոչ միայն ազդում է անհատի ֆիզիկական, հոգեբանական, մտավոր զարգացման վրա նրա վաղ մանկության շրջանում, այլ հաճախ կանխորոշում է անձի հետագա ողջ կյանքը⁶: Հենց ընտանիքում է անհատը ուղղակիորեն դաստիարակվում որպես ապագա քաղաքացի, ընտանիքում է անձը ստանում անհրաժեշտ հմտություններ, սովորություններ, օգտակար գիտելիքներ: Ընտանիքն է ձևավորում անհատի աշխարհայացքը, զգացմունքները, բարու և չարի ընկալումը: Հենց այս տարիներն են ըստ էության կանխորոշում անհատի հետագա զարգացումը. երեխաները դառնում են ծնողների «կրկնօրինակը», քանի որ վերջիններիս վարքագծի բոլոր աննշան դետալները «գործի են անցնում» մանկական հոգեբանությունը կառուցելիս⁷:

Որպես ընտանեկան ազդեցության բացասական դրսևորումներ են ծնողների կողմից ալկոհոլի չարաշահումը, անընդհատ վեճերը, ընտանեկան բռնությունը, երեխայի հանդեպ օբյեկտիվ կամ սուբյեկտիվ գործոններով պայմանավորված ուշադրության պակասը: Մասնավորապես, ներկայումս ծնողներից շատերը ընտանիքն ապահովելու համար ստիպված են աշխատել երկու-երեք վայրում, որի պատճառով ժամանակը չի բավարարում իրենց երեխաների դաստիարակությանը

¹ Տե՛ս **Лабковская Б.Б.** Юридическая психология. СПб., 2000, էջ 6, **Вдовина Т.В.** Понятие и виды социально-негативного поведения// Научные сообщения, № 1, 2005, էջ 176, **Ишанков С. М.** Криминология. М., 2000, էջ 329, **Гребцов Ю. И.** Социология права. СПб., 2001, էջեր 262-267:

² Տե՛ս **Кондратюк Л. В.** Антропология преступления. М., 2001, էջեր 107-155:

³ Տե՛ս **Бабочкин П. И.** Социализация молодежи: опыт, проблемы, перспективы// Социально-гуманитарные знания. 2001, № 1, էջ 284:

⁴ Տե՛ս **Харчев А.Г.** Становление личности. М., 1972, էջ 86:

⁵ Տե՛ս **Клейберт Ю. А.** Психология девиантного поведения М., 2001, էջ 98.

⁶ Տե՛ս **Антонян Ю.М., Самовичев С.Г.** Неблагоприятные условия формирования личности в детстве. М., 1983, էջ 5,

⁷ Տե՛ս **Харчев А.Г.** նշվ. աշխ., էջ 26:

զբաղվելու համար:

Երեխաների հոգեբանության վրա մեծ ազդեցություն է թողնում ծնողների ապահարզանը: Հայրը և մայրը զավակների դաստիարակության հարցում լրացնում են միմյանց: Այդ պատճառով էլ ոչ լիարժեք ընտանիքի դաստիարակչական ներուժը մանկավարժական և բարոյահոգեբանական առումով սահմանափակ է¹:

Սեռական հասունացման փուլում երեխաներին հատուկ են ազատագրվելու (էմանսիպացվելու) և խմբավորվելու ձգտումները²: Եվ այն բանից, թե ինչ պայմաններում կիրառործվեն այդ ձգտումները, շատ բան է կախված երեխաների հետագա կյանքի համար: Իրենց հասակակիցների շրջանում դեռահաս աղջիկները հաճախ գտնում են լիակատար ըմբռնում, որը նրանց պակասում է ընտանիքում: Այս միջավայրում նրանք սկսում են օգտագործել ավրոհող, ծխախոտ, հնարավոր է ունենան իրենց առաջին սեռական հարաբերությունը, ինչին նպաստում են պոռնկագրական ֆիլմերն ու նյութերը: Վերջիններիս դիտումը ապահովում է համապատասխան մթնոլորտը: Դեռահաս աղջիկները, ունենալով սեռական հարաբերությունների փորձ, բայց դեռ լիովին չձևավորված հոգեբանություն և մտավոր համակարգ, ձգտում են դեպի իրենց զուգընկերները՝ ցանկանալով նոր սեռական զգացողություններ: Եվ գալիս է մի պահ, երբ նրանք սկսում են ընդլայնել զուգընկերների շրջանակը, իսկ նման իրավիճակը մի շարք հեղինակներ բնորոշում են որպես «նախամարմնավաճառություն»³:

Մասնագետները մարմնավաճառության պատճառ են համարում վաղ տարիքում սեռական հարաբերությունները⁴: Վերջինս հղի է բազմաթիվ անցանկալի հետևանքներով՝ հղիության վաղաժամ ընդհատում, որը հաճախ առաջացնում է անպտղություն, հապճեպ ամուսնություններ, հոգեկան խանգարումներ⁵:

Յու.Անտոնյանը մարմնավաճառության պատճառներից է համարվում սեռական առաջին անհաջող կապը կամ սեքսուալ ուռնձգության ենթարկվելը⁶: Մ.Ռուսակովի ուսումնասիրության համաձայն՝ ՌԴ-ում մարմնավաճառների 50 %-ը 12-14 տարեկանում ենթարկվել է սեռական բնույթի գործողությունների⁷: Իհարկե, շատ բան է կախված առաջին սեռական հարաբերության դրդապատճառից և միջավայրից, զուգընկերոջ հոգեբանությունից: Եվ ինչպես նշում են հետազոտողները, այն աղջիկների մոտ, ովքեր ժամանակից շուտ են սկսել ապրել սեռական կյանքով (հատկապես, եթե դա տեղի է ունեցել պատահական անձանց հետ), կարող է ձևավորվել հարաբերական սեռական անտարբերություն, որի դեպքում հեշտորեն հաղ-

¹ St`u **Ильященко А.Н.** Семейные факторы социального риска и преступность несовершеннолетних // Российский следователь. 2001. №6. էջ 41, **Тихонова Н.** Российская семья в начале века. Ситуация удручающая//Воспитание школьников. 2002. № 3, էջ 30:

² St`u **Ремшидт Х.** Подростковый и юношеский возраст: Проблемы становления личности. М.,1994, էջ 109.

³ St`u **Федик Е.Н.** Ответственность за действия, связанных с проституцией: Уголовно-правовые и криминологические аспекты. Екатеринбург, 2003, էջ 39:

⁴ St`u Молодежная проституция и изменение отношение к браку. **М. К. Горшков, Ф. Э. Шереги** // Мониторинг общественного мнения. № 4, 2010, էջ 216:

⁵ St`u **Анурин В. Ф.** Сексуальная революция// Социологические исследования. 2000. № 9. էջ 93:

⁶ St`u **Антонян Ю. М.** Криминология. М., 2004. էջ 438:

⁷ St`u **Русакова М. М.** Влияние перенесенного в детстве сексуального насилия на вовлечение женщин в проституцию. // Современные исследования социальных проблем (Электронный журнал), № 5, 2012:

թահարվում են բարոյական արգելքները¹:

Ամուսնալուծությունները իրենց բացասական ազդեցությունն են թողնում ոչ միայն երեխաների և ծնողների միջանձնային հարաբերությունների, այլ նաև տարածվում են կենսագործունեության մյուս ոլորտների վրա: Մասնագետները ընդգծում են, որ ամուսնալուծված ծնողների երեխաների մոտ զգալիորեն ցածր են իմացական ընդունակությունները, ցածր է ուսումնական առաջադիմությունը, և թույլ է արտահայտված մղումը դեպի ուսումը²: Ի. Ղեմենտևան նշում է, որ ոչ լիարժեք ընտանիքներում մեծացած երեխաները հաճախ ստանում են թերի կրթություն և դրա հետևանքով հետագայում ունենում են ավելի ցածր եկամուտներ³: Իսկ այդ հանգամանքը, իր հերթին, հետագայում կարող է ազդել անձի՝ հակաօրինական ճանապարհով (այդ թվում՝ մարմնավաճառության միջոցով) նյութական վիճակը շտկելու որոշման կայացման վրա: Պետք է նշել նաև, որ որակյալ կրթություն ստացած անձանց մոտ որպես կանոն ավելի բարձր է սեփական անձի ինքնագնահատականը, ինչը, մեր կարծիքով, խոչընդոտող հանգամանք է մարմնավաճառությամբ զբաղվելու համար:

Մարմնավաճառի անձի ձևավորման գործում մեծ դեր ունի այն, թե այդ անձինք ինչպիսի ընտանիքում են դաստիարակվել և այժմ ինչ ընտանեկան կարգավիճակ ունեն⁴: Մեր ուսումնասիրության շրջանակներում հարցվողներին առաջարկվեց պատասխանել այն հարցերին, թե մինչ չափահաս դառնալն ում հետ են ապրել և ներկայումս ում հետ են բնակվում: Առաջադրված հարցերի պատասխանները ներկայացված են աղյուսակում:

Աղյուսակ. Մարմնավաճառների ընտանիքի բնութագիրը

Մինչև չափահաս դառնալը ում հետ եք բնակվել	Ում հետ եք ներկայումս բնակվում
Միայն հոր – 9%	Երեխայի (ների) –34%
Միայն մոր – 36%	Միայն մոր –24%
Երկու ծնողների – 19%	Միայն հոր – 4%
Առանց ծնողների – 16%	Երկու ծնողների – 2%
Հարազատ ծնողի և խորթ հոր կամ մոր – 9%	Միայնակ –9%
Տատիկի, մորաքրոջ, հորաքրոջ, քրոջ–11%	Քրոջ կամ եղբոր – 4%
--	Ընկերոջ – 2%
--	Ը նկերուհիների – 21%

Ակնհայտ է, որ մարմնավաճառությամբ զբաղվողների շրջանում գերակշռում են այն անձինք, ում մանկությունն ընթացել է ոչ լիարժեք ընտանիքում: Մարմնավաճառությունը պայմանավորող հանգամանքներից մեկն էլ մեր հասարակության մեջ սեռական դաստիարակության պատշաճ համակարգի բացակայությունն է: Բնակ-

¹ Տե՛ս **Федик Е.Н.** Ответственность за действия, связанных с проституцией: Уголовно-правовые и криминологические аспекты. Екатеринбург, 2003, էջեր 40-41 :

² Տե՛ս **Дементьева И.Ф.** Негативные факторы воспитания детей в неполной семье // Социологические исследования. 2001. №11, էջ 111:

³ Տե՛ս **Райс Ф.** Психология подросткового и юношеского возраста. СПб.,2000, էջ 470:

⁴ Տե՛ս **Харчев А.Г.** Становление личности. М.,1972 , էջ 26:

չութեան շրջանում մեր կողմից կատարված հարցման մասնակիցների պատասխանները փաստում են նշված կարծիքը. հարցվածների 70%-ը նշել է, որ հայ հասարակությունում սեռական կյանքի վերաբերյալ բնակչության գիտելիքները գտնվում են ցածր մակարդակի վրա: Հարցվածներից 50%-ը նշել է, որ սեռական կյանքի մասին ինֆորմացիայի առաջին աղբյուրը եղել են հեռուստացույցն ու համացանցը, մասնակիցներից 16%-ի համար՝ ծնողները, 12%-ի համար՝ ընկերները, ևս 13%-ը այլ պատասխան է նշել, և ընդամենը 9%-ի համար է դպրոցը եղել ինֆորմացիայի առաջին աղբյուր:

Անհրաժեշտ է փաստել, որ վերջին շրջանում ՀՀ-ում կատարվել են երեխաների սեռական դաստիարակությանն ուղղված որոշակի քայլեր: Մասնավորապես, դպրոցներում դասավանդվում է «Առողջ ապրելակերպ» դասընթացը, որը աշակերտներին որոշակի գիտելիքներ է մատուցում սեռական դաստիարակության վերաբերյալ: Սակայն այդ գիտելիքները առավելապես վերաբերում են սեռական հիգիենայի և սեռավարակներից պաշտպանվելու հարցերին: Չժխտելով նշված հարցերի արդիականությունը՝ կարծում ենք, որ սեռական դաստիարակության առարկան պետք է ներառի նաև դրույթներ, որոնք ուղղված են ընտանեկան բարենպաստ մթնոլորտի ձևավորմանը: Բացի դրանից՝ ցանկալի է, որ քննարկվող առարկան դասավանդվի պրոֆեսիոնալ մակարդակով՝ բժշկի կամ հոգեբանի կողմից, մինչդեռ դպրոցներում այս առարկան հիմնականում այլ մասնագետներ են դասավանդում:

Մեր կարծիքով, սեռական դաստիարակության առարկայի ծրագիրը պետք է ներառի ոչ միայն աղջիկների ու տղաների հոգեկան և ֆիզիոլոգիական զարգացման ուսումնասիրություն, այլև սեռական մշակույթի և գրագիտության ձևավորում, նախապատրաստի աճող սերնդին ամուսնական և ծնողական պարտականությունները կատարելուն: Ժամանակակից հոգեբանների մեծամասնությունը կարծում է, որ սեռական կրթությունը պետք է հագեցած լինի բարոյական կանոններով, որպեսզի առարկայի ուսումնասիրությունը արդյունավետ լինի¹:

Վերը նշվածից պարզ է դառնում, որ անձի մոտ հակաիրավական և հակաբարոյական վարքագծի (այդ թվում և մարմնավաճառության) վրա զգալի ազդեցություն է ունենում ընտանիքը: Ոչ լիարժեք ընտանիքներում մեծացած երեխաների աճը նպաստում է մարմնավաճառության տարածմանը²: Ասվածը ապացուցվում է նաև մարմնավաճառների շրջանում մեր կողմից իրականացված հարցումների արդյունքներով: Դրանցից պարզ է դառնում, որ մարմնավաճառների մեծ մասը մեծացել է ոչ լիարժեք ընտանիքում, իսկ ներկայում էլ ապրում է առանց ամուսնու: Այսպես, հարցազրույցներին մասնակցած 42 մարմնավաճառներից լիարժեք ընտանիքում են մեծացել միայն 19%-ը, իսկ ներկայում նրանցից ոչ ոք ամուսնական կարգավիճակ չունի:

Բարոյական գործոնների շարքում կարևոր դեր ունեն հասարակության մեջ տիրող բարքերը: Վերջինիս վրա էլ մեծ ազդեցություն է թողնում պետության կողմից իրականացվող քաղաքականությունը արժեքների տարածման հարցում: Խորհրդային Միությունում գաղափարախոսությունը համարվում էր պետության առաջնային գործառույթներից մեկը³:

¹ St' u Лявшина Г.Х. Сексуальное воспитание детей и подростков. М., 2003, էջեր 35-40:

² St' u Кожевников Е. Нужна государственная семейная политика//Воспитание школьников. 2001, №10, էջ 10:

³ St' u Кочетков А. Воздействие криминальной идеологии на культуру России // Законность. 2001, №10, էջ 41:

ԽՍՀՄ-ի փլուզումից հետո խորհրդային պետական գաղափարախոսությունը վերացվեց, սակայն փոխարինող չստեղծվեց: Հեղինակները ընդգծում են, որ հետխորհրդային շրջանին բնորոշ գիծը հասարակության անդամների վարքագծի ինքնակարգավորումն է¹, ինչն էլ նպաստում է ցանկացած, այդ թվում և հակաբարոյական արժեքներ քարոզելու համար: Արդյունքում խաթարվում են հայ հասարակությանը բնորոշ ավանդական արժեքները, իսկ հասարակությունը կամաց-կամաց ավելի հանդուրժող վերաբերմունք է դրսևորում վարքագծի այնպիսի տեսակների նկատմամբ, որոնք ավանդաբար համարվում էին անընդունելի բարոյականության տեսանկյունից (մարմնավաճառություն, մոլեխաղեր, թմրամոլություն և այլն): Ասվածը ապացուցվում է բնակչության շրջանում իրականացված հարցումներով: Այսպես, «ըստ Ձեզ, ինչպիսի՞ն է մարմնավաճառի աշխատանքը» հարցին 50%-ը պատասխանել է՝ «եկամտաբեր», 20%-ը՝ «ծանր», 17%-ը՝ «նվաստացուցիչ», 13%-ը տվել է այլ պատասխան: Հարցվածների 31%-ը կողմ է եղել, որ մարմնավաճառությունը օրինականացվի:

Բնակչության 50%-ի կարծիքով, մարմնավաճառությամբ զբաղվելու հիմնական պատճառը սոցիալական ծանր դրությունն է, 8%-ի կարծիքով՝ անձի բարոյական կերպարը, 6%-ի կարծիքով՝ հասարակության մեջ առկա բարքերը, 19%-ի կարծիքով՝ պետական հսկողության բացակայությունը, 17%-ը գտնում է, որ մարմնավաճառությամբ զբաղվելու հիմնական պատճառը համացանցով, հեռուստատեսությամբ բաց տեսարաններով ֆիլմերի տարածումն է:

Ներկայացված տվյալները, իրոք, մտահոգիչ են. մի կողմից դրանք վկայում են մարմնավաճառություն երևույթի նկատմամբ հասարակության անդամների մոտ հանդուրժողականության վերաբերմունքի ձևավորման մասին, մյուս կողմից՝ մարմնավաճառության կանխման առավել արդյունավետ միջոցառումներ իրականացնելու անհրաժեշտության մասին:

Մարմնավաճառության տարածմանն ու քարոզմանն էապես նպաստում է համացանցի զարգացումը: Հայաստանում, ի տարբերություն մի շարք այլ երկրների, չի կատարվում զտում, որը պոռնոգրաֆիկ կայքերը որոշ կատեգորիայի օգտագործողների (հատկապես անչափահասների) համար դարձնում է անհասանելի: Այս կապակցությամբ մտահոգություն է արտահայտվել նաև հայկական լրատվամիջոցներում²: Հաճախ նաև պոռնոկայքերում տեղադրված են լինում մարմնավաճառների գովազդներ, որոնք պարունակում են մարմնավաճառի լուսանկարը, գտնվելու վայրը, տարիքը, շատ դեպքերում նաև մատուցվող սեռական ծառայությունների արժեքը, հեռախոսահամարը և այլ անհրաժեշտ տվյալներ:

Ընդհանրապես դժվար է թերագնահատել զանգվածային լրատվամիջոցների դերը մարմնավաճառության քարոզման գործում: Եթե միջև 20-րդ դարի 80-ականների վերջերը լրատվամիջոցներով մարմնավաճառության խնդրի լուսաբանումը ԽՍՀՄ-ում փաստացի արգելված էր, ապա 1980-ականների վերջից՝ մարմնավաճառությունը և մարմնավաճառները գտնվում են լրագրողների, գրողների, կինոգործիչների, իրավապահների, հոգեբանների, բժիշկների և այլ մասնագետների ուշադրության կենտրոնում: Սակայն, ցավոք սրտի, հատկապես սկզբնական շրջանում լրագրողները և մշակույթի գործիչները հիմնականում գրում էին մարմնավաճառնե-

¹ Տե՛ս **Рывкина В.В.** Образ жизни населения России: Социальные последствия реформ 90-х годов // Социологические исследования. 2001, № 4, էջ 31:

² Տե՛ս Հայաստանում չե՞ն լինում պոռնոկայքերի վերաբերյալ ահազանգեր: «Առավոտ» օրաթերթ: 11.02.12:

րի վաստակած եկամուտների մասին: Այդ տարիներին մեծ տարածում գտան խորհրդային և ամերիկյան մի քանի ֆիլմեր, որոնք ամբողջացրին մարմնավաճառի «գունեղ» կերպարը, իսկ նրանց կյանքի տխուր կողմը մնաց ստվերում: Նման քարոզչության զանգվածային գրոհը չէր կարող իր ազդեցությունը չունենալ: Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների զարգացումը հանգեցրեց նրան, որ համացանցում ձևավորվեց սեռական ծառայությունների վիրտուալ շուկա¹: Ղա անկասկած ուղղակի կամ անուղղակի կերպով ազդում է անչափահաս և երիտասարդ աղջիկների գիտակցության ու ենթագիտակցության վրա: Միանշանակ է, որ կանխարգելիչ ազդեցություն կարող է ունենալ ֆիլմերի և հաղորդումների ցուցադրումը հեռուստատեսությամբ, որոնք կներկայացնեն մարմնավաճառության պատճառած վնասերը և մարմնավաճառների կյանքի տխուր ու դժբախտ կողմերը: Անհրաժեշտ է, որ պետությունը աջակցի և խրախուսի նման ֆիլմերի ու հաղորդումների պատրաստմանն ու ցուցադրմանը:

Մարմնավաճառությունը պայմանավորող գործոնների հաջորդ խումբը տնտեսականն է: Ջգալի թվով գիտնականներ այն կարծիքին են, որ մարմնավաճառության առաջացման հիմնական պատճառը տնտեսական պայմաններն են՝ ձգնաժամը, աղքատությունը, գործազրկությունն և այլն²: Այս կարծիքը կիսում են նաև քաղաքացիները՝ հարցվածների 50%-ը:

Մարմնավաճառությունը պայմանավորող տնտեսական բնույթի գործոններն են գործազրկությունը, սոցիալական ծայրահեղ բևեռացումը, աղքատության բարձր մակարդակը: Եվ որպես կանոն, այս գործոնները փոխկապակցված են. աղքատության աճին զուգահեռ տարբեր սոցիալական խմբերի միջև մեծանում է կյանքի պայմանների անհավասարությունը, խորանում է եկամտային տարբերությունների անդունդը հարուստների ու աղքատների միջև: Ինչպես հայտնի է, աղքատությունն ու անհավասարությունը ուղղակի և անուղղակի ազդեցություն են թողնում անհատի սոցիալական և հոգեբանական վիճակի, հասարակությունում վերջինիս զբաղեցրած դիրքի, անհատի՝ հասարակության նկատմամբ վերաբերմունքի վրա: Եկամուտների անհավասարությունը անձի մոտ առաջացնում է հոգեսոցիալական ցնցում, որը անձին դրդում է հակահասարակական վարքագծի, այդ թվում՝ մարմնավաճառության:

ԽՍՀՄ փլուզումը և անցումը շուկայական տնտեսությանը ԱՊՀ բոլոր պետություններում ավելացրին բնակչության եկամուտների անհավասարությունը՝ մեծացնելով աղքատների տեսակարար կշիռը բնակչության ընդհանուր թվակազմում: Նշված երևույթները Հայաստանի Հանրապետությունում ավելի խորը արտահայտվեցին մի շարք օբյեկտիվ և սուբյեկտիվ գործոնների պատճառով, ինչպիսիք են 1988 թ. ավերիչ երկրաշարժը, Ղարաբաղյան պատերազմը, երկրի շրջափակումը, կառավարման փորձի պակասը, կոռուպցիայի բարձր մակարդակը, տնտեսության մեջ ձևավորված մենաշնորհները և այլն: Բնակչության եկամտային անհավասարության աստիճանը արտացոլող Ջինի գործակիցը 1989 թ. 0,25 -ից 1990-ականների երկրորդ կեսին հասավ 0,59-0,60-ի, որի հետևանքով ՀՀ-ն դասվեց եկամտային անհավասարության գծով աշխարհի ամենաանհավասարաչափ զարգացող երկրների շարքին³:

¹ Տե՛ս **Алихаджиева И. С.** Преступления, сопряженные с проституцией. М., 2010, էջ 11:

² Տե՛ս **Ласс Д.И.** По пути ликвидации проституции. М., 1931, էջ 4:

³ Տե՛ս **Деловой экспресс // Экономический еженедельник Армении**, № 08 (512), 6-12 марта. 2003, էջ 7:

ՀՀ-ում բարձր է աղքատության մակարդակը: 2012թ. տվյալներով աղքատների թիվը 32,4 % է¹: Աղքատությանը նպաստող հիմնական հանգամանքներից է գործազրկությունը, թեև Հայաստանում աշխատաշուկայի ներկայիս պայմաններում զբաղված լինելը դեռևս լիարժեք երաշխիք չէ աղքատության հաղթահարման համար, քանի որ զգալի թվով զբաղված անձինք ի վիճակի չեն ապահովելու իրենց ու իրենց ընտանիքի համար անհրաժեշտ նույնիսկ նվազագույն կենսամակարդակի ապահովման միջոցները: Ղրա մասին է փաստում այն, որ ըստ ՄԱԿ-ի տվյալների՝ 2005 թ. դրությամբ զբաղված բնակչության 24%-ը (նրանց ընտանիքի անդամները) համարվում էին աղքատ:

Մասնագետների կարծիքով, գործազրկությունը ուղեկցվում է զանգվածային սոցիալական ձգնաժամով և ֆրուստրացիայով, վաղվա օրվա նկատմամբ հավատի կորուստով²: 2012թ.-ի դրությամբ ՀՀ-ում գործազրկության մակարդակը 17,3%- է³: Բացի դրանից, աշխատաշուկայում մեծացել է մրցակցությունը կանանց և տղամարդկանց միջև այն աշխատատեղերի համար, որոնք ավանդաբար բնորոշ էին կանանց (հասարակական սննդի ոլորտ, մանրածախ առևտուր և այլն): Մասնավորապես, ոչ վաղ անցյալում հազվադեպ կարելի էր հանդիպել տղամարդ մատուցողների, իսկ այժմ նրանց թիվը բավական մեծ է: Մարմնավաճառության պատճառ հանդիսացող գործոնների վերլուծությունը վկայում է, որ՝

1. ԽՍՀՄ-ի փլուզումից հետո ՀՀ-ում գրանցված աղքատության, գործազրկության բարձր մակարդակը, հասարակության խիստ բեռնայնացումը, նախկին արժեքային համակարգի փլուզումը և միասնական գաղափարախոսության բացակայությունը, սոցիալ-տնտեսական գործոնների հետևանքով հայկական ավանդական ընտանիքների ձևափոխումը նպաստավոր պայմաններ են ստեղծում մարմնավաճառության զարգացման համար:

2. Մարմնավաճառության ուղին բռնած անձանց շրջանում մեծ թիվ են կազմում ոչ լիարժեք ընտանիքներում դաստիարակություն ստացած իգական սեռի ներկայացուցիչները:

3. Մարմնավաճառության պատճառ հանդիսացող գործոններից է սեռական դաստիարակության գործուն համակարգի բացակայությունը: Հետևաբար անհրաժեշտ է դպրոցական ծրագրերում ներմուծել սեռական դաստիարակություն դասընթաց, որը պետք է դասավանդվի հոգեբանի կամ բժշկի կողմից:

¹ Տե՛ս www.armstat.am / Հայաստանի վիճակագրական տարեգիրք 2013, էջ 109:

² Տե՛ս Криминология // Под ред. А.И. Долговой. М., 2002, էջեր 790-791:

³ Տե՛ս www.armstat.am / Հայաստանի վճակագրական տարեգիրք 2013, էջ 75:

ФАКТОРЫ, ОБУСЛОВЛИВАЮЩИЕ ПРОСТИТУЦИЮ В РА

Гурген Котанджян

Кандидат юридических наук

Статья посвящена факторам, объясняющим проституцию в Республике Армения. Проституция обусловлена социально-психологическими и экономическими факторами. На проституцию огромное влияние имеют семейные отношения, в частности отношения между детьми и родителями, разводы, нравственные нормы в обществе, государственная идеология и надлежащее половое воспитание детей. Проведенные автором опросы показывают, что большинство проституток выросли в неполных семьях, а сейчас проживают без мужа. Вышеперечисленное относится к социально-психологическим факторам. Однако нельзя недооценить экономические факторы, такие как безработица, бедность, неравенство доходов среди граждан и другие экономические факторы.

FACTORS DETERMINING PROSTITUTION IN RA

Gurgen Kotanjyan

Candidate of Legal Sciences

The article is devoted to the factors explaining prostitution in the Republic of Armenia. Prostitution is caused by socio-psychological and economic factors. On prostitution have an enormous impact family relations, in particular relations between children and parents, divorce, moral norms in a society, the state ideology and proper sex education of children. Surveys conducted by the author show that the most of the prostitutes are not grown in two-parent families and now live without a husband. The following refers to the social and psychological factors. However, it is impossible to underestimate the economic factors, such as - unemployment, poverty, income inequality among citizens and other economic factors.

Բանալի բառեր – *մարմնավաճառություն, գործոններ, սոցիալական, տնտեսական, քաղաքացիական, վարքեր, վարքագիծ*

Ключевые слова: *Проституция, факторы, экономические, социальные, психологические, манеры, поведение.*

Key words: *Prostitution, factors, economic, social, psychological, manners, behavior.*